

Araştırma Makalesi • Research Article

Belçika’da Biyolojik Irkçılıktan Kültürel Irkçılığa : Vlaams Belang Örneği

From Biological Racism to Cultural Racism in Belgium: The Case of Vlaams Belang

Müşerref Yardım ^{a,*}

^a Doç.Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Konya/Türkiye
ORCID : 0000-0001-8090-4146

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 15 Ağustos 2018

Düzeltilme tarihi: 01 Ocak 2019

Kabul tarihi: 07 Ocak 2019

Anahtar Kelimeler:

Aşırı Sağ

Vlaams Belang

İrkçılık

Göçmenler

Müslümanlar

ARTICLE INFO

Article history:

Received 15 August 2018

Received in revised form 01 January 2019

Accepted 07 January 2019

Keywords:

Extrem Rights

Vlaams Belang

Racisme

Migrants

Muslims

ÖZ

Yükselişe geçen aşırı sağ partiler son yıllarda Avrupa siyaset gündemini oluşturmaktadırlar. Avrupa toplumunun aşırı sağ partilere artan eğilimi hem düşündürücü hem de kaygı verici olarak değerlendirilmektedir. Breivik saldırısı, ırkçı ve aşırı sağ söylemlerin Avrupa toplumunu nasıl etki yarattığını anlamada önemli ipuçları vermektedir. Farklı etnik, dini ve kültürel grupları barındıran Avrupa'nın çok kültürel yapısı, aşırı sağ partilerin yabancı düşmanlığı ve de özellikle İslam ve Müslüman düşmanlığına dayalı söylemleri sayesinde tehlikeye girmiştir. Aşırı sağ geleneğe sadık kalan Belçika Vlaams Belang Partisi de, söylemleri ve faaliyetleri ile Belçika'da yaşayan Müslümanlara karşı kültürel ırkçılığın izlerini taşıyan tutumlar içerisine girmiştir. İslam'ı terör yanlısı, cinsiyetçi ve barbar olarak niteleyen Vlaams Belang'a göre Müslümanların varlıkları Avrupa ve Belçika toplumu için bir tehdittir.

ABSTRACT

In recent years, extremist right parties have been on the agenda of European politics. the increasing tendency of Europeans to the extreme right parties is both thought-provoking and worrisome. Breivik's attack gives important clues to the way in which the racist and extreme right discourses have had an impact on European society. The multicultural structure of Europe, which has diverse ethnic, religious and cultural groups, has been endangered by the xenophobia of extremist right parties and its discourse based on Islamic and Muslim hostility. The Belgian Vlaams Belang party, which has been loyal to extreme right thought, has entered into the attitudes of cultural racism against Muslims living in Belgium with their discourses and activities. According to Vlaams Belang, who defines Islam as a terrorist supporter, sexist and barbaric, the muslims' presences are a threat to European and Belgian society.

1. Giriş

2000'li yılların başında aşırı sağ partilerin koalisyon ortağı olmaları bu partilerin meşruiyet kazanmalarına sebebiyet verdiği söylenebilir. Jörg Haider'in başkanı olduğu aşırı sağ partinin koalisyona ortak olması hem Avrupa hem de dünya kamuoyunda şaşkınlıkla karşılanmıştır. Özellikle Avrupalı yetkililer sert tepkiler yöneltmiş ve Haider'in ortaklıktan çekilmesi yönünde baskı yapmışlardır (İnanç & Çetin, 2011:28-29). Ancak ortaya konulan tepkilerin ne kadar etkili ve samimi olduğu tartışma konusu olmuştur. Bütün tepkilere rağmen iktidara ortak olmayı başaran Haider örneğinde olduğu gibi Avrupa'nın aşırı sağ partilerin yükselişini ve

siyasi hayatlarını rahatça devam ettirmelerini engelleyecek gerekli yasal düzenlemeleri hayata geçireceğine şüpheyle bakılmaktadır. Çokkültürlülüğe savaş açan aşırı sağ partilerin hem 2014 Avrupa Parlamento seçimlerinde beklenmedik bir zafer elde etmeleri hem de ulusal seçimlerde yükselişlerini devam ettirmeleri farklı etnik, kültürel, dinsel ve dilsel grupların bir arada yaşadığı Avrupa ülkelerinde kaygıyla izlenmektedir.

Aşırı sağ partilerin Avrupa'nın gündemine oturması 1970'li yıllara dayanırken Avrupa'da etkin hale gelmeleri 1980'li yıllardan itibaren olmuştur. 1984–1998 yılları arasında bakıldığında Front National (Ulusal Cephe-Fransa),

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: myardim@erbakan.edu.tr

Freiheitliche Partei Österreichs (Avusturya Özgürlük Partisi), Alleanza Nazionale (Ulusal İttifak Partisi-İtalya), Vlaams Bloc/Belang (Flaman Çıkarı Partisi-Belçika), Fremskrittpartieit, Dansk Folkeparti ve İsviçre Halk Partisi (SVP) gibi aşırı sağ partilerin oylarını artırdıkları görülmektedir (Hançer, 2005:33-34). Söylemlerini kriz, işsizlik, küreselleşme, göçmenler, yabancılar ve Müslümanlar üzerine kuran aşırı sağ partiler ekonomik kriz, güvenlik tartışmaları ve Avrupa kimliğinin tehlikeye düşmesi gibi sorunlara karşı mucizevi çözümler sunduğunu iddia ederek seçmeni cezbetmeyi hedeflemişlerdir ve büyük ölçüde de bu hedefe ulaştıkları görülmektedir. Her krizi fırsata çeviren Avrupa'nın aşırı sağ partileri farklı olan Öteki'ne karşı tepkisel duruş sergilemişlerdir. Bu ötekileştirme Avrupa'nın kültürel kodlarında uymayan veya yeni olarak değerlendirilen her tür etnik, kültürel ve dinsel farklı gruplara yönelik olmaktadır. Avrupa'nın ırkçı eğilimleri dönem dönem kendine düşman yaratmayı başarmıştır. Bu dönemde de Avrupa'nın ürettiği yeni düşmanlar / yeni "Ötekileri" göçmenler ve Müslümanlar olmuştur. Avrupa'da artan yabancı / göçmen / Müslüman düşmanlığına dayalı kültürel ırkçılığın arka planında oryantalizmin beslediği sömürge tarihine dayalı ırkçılık anlayışının olduğunu söylemek mümkündür.

1990'lı yıllardan itibaren hızlı bir yükselişe geçen aşırı sağ partiler arasında Belçika Vlaams Belang da bulunmaktadır. Vlaams Belang'ın savunduğu göçmen ve yabancı düşmanlığına İslam ve Müslüman düşmanlığını da eklemek gerekir. Vlaams Belang siyasi söylemini yabancılar ve özellikle Müslümanlar üzerinden oluşturmaktadır. Vlaams Belang, parti söyleminde, parti faaliyetlerinde ve uluslararası platformlarda öncülüğünü yaptığı kampanyalarda İslam'ı ve Müslümanları açıkça hedef olarak kültürel ırkçılık yaptığı görülmektedir. Müslümanların mensup oldukları dinlerinin Avrupa değerleriyle bağdaşmadığı ve tehdit ettiği gerekçesiyle Belçika'da İslam'ın tanınmasını sona erdirmek arzusunda. Bu çalışma ırkçı ve aşırı sağ parti Vlaams Belang'ın kültürel ırkçılığa dayanan İslam ve Müslümanlar hakkında nasıl bir nefret söylemi geliştirdiğini; başörtüsü, cami, minare gibi Müslüman görünürlüğünü nasıl hedef aldığını, partinin söylem ve eylemlerinden yola çıkarak somut örnekler üzerinden ortaya koymaya çalışmıştır.

2. Avrupa'da Yükselişe Geçen ırkçı ve Aşırı Sağ Değerler

2.1. ırkçılık ve Yeni-ırkçılık

ırkçılık kelimesinin modern dönemde ortaya çıktığı düşünülse de, insanlık tarihi kadar eski olan ırkçılık her toplumda varlığını sürdürmüştür. Ancak ırkçılığın kuramsallaşmasının Batı'da başladığı ifade edilmektedir. David Hume'un *Ulusların Kökenleri* (1748) adlı çalışmasında "siyahlar ve öteki yaratıklar doğal olarak beyazdan daha aşağıdadır" açıklaması; Locke'nin Afrikalıların köleleştirilmesine itiraz etmemesi; Hegel'in siyahların insanlığın yüz karası olduğunu düşünmesi, ve Montesquieu'nün çevresel faktörlere göre toplumların farklı karakteristik özelliklere sahip olarak gelişmiş olduğunu iddia etmesi ırkçılığın kuramsal boyutuna dikkat çekmektedir (Sumbas, 2009 : 264). Ancak Bernasconi'ye göre "ırk kavramının kurucuları olarak Kant ve Blumenbach zikredilebilir. Zira Immanuel Kant, ırk kelimesini ilk defa "Çeşitli İnsan Irkları Üzerine" başlıklı makalesinde 1775'te

kullanmış, Johann Friedrich Blumenbach ise *İnsan Türünün Doğal Çeşitleri Üzerine* başlıklı doktora tezini Göttingen Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde bitirmiştir (Somersan, 2012: 200-201).

Robert Miles'e göre (1994) "ırkçılık, sömürgeciliği ve soykırımları meşrulaştırmak amaçlı ortaya çıkmıştır. Sömürgeleştirilenleri "ikinci sınıf ırklar" olarak açıklayan ırkçılığı savunanlar, Aydınlanma neticesi gelişen evrensel hümanizma ile bu topraklarda girişilen soykırımlar arasındaki çelişkiyi açıklamayı çalışmışlardır. Ayrıca 19. ve 20. yüzyıl ırkçılığının bir kısım bilim adamı tarafından da desteklendiği görülmektedir (Hançer, 2005 :12). 19. yüzyıl sonlarına gelindiğinde ırk alttür olarak görülmüştür. Bu doğrultuda insanlar *Homo cinsine* (=genus'una) ve *sapiens* türüne (=species) aittir. Ancak türlerin bir alttürleri (=subspecies) de olduğunu unutmamak gerekir : Batılılar tarafından sadece kendilerini kapsayan bir kavram olarak oluşturdukları *Homo sapiens sapiens* örneğinde olduğu gibi (Somersan, 2012:203-204).

Biyolojik ırkçılık, ırkların üstünlüğünü savunurken, iki tür olarak ifade edilen yeni ırkçılık ise kültürel farklılıklar üzerine kurulmuştur. İlk olarak Martin Baker tarafından kullanılan yeni ırkçılık, bir taraftan ırk yerine kültürün hiyerarşik olarak sınıflandırılması biçiminde görünürlük kazanan kültürel ırkçılık (Silva, 2006: 40), diğer taraftan kültürel hiyerarşiyi reddederken farklılıkların barış ve uyum içerisinde yaşamalarının imkansızlığı üzerinde durmaktadır (Somersan, 2004: 43). Schnapper'e göre (2005) Ötekilerle arasında "mutlak" fark olduğunu ileri süren düşünce ile farkı inkâr eden "asimilasyonculuğun haklılığına dayanan" yaklaşımın her ikisi de, Öteki olarak Öteki'ni reddederek günümüzde ırkçılığın kültürel farklılara dayalı olarak sürdürülmesinin araçlarıdır (Keneş, 2014:411).

Ancak günümüzde de kültürel ırkçılık / yeni ırkçılık hızını kesmeden devam ettiği görülmektedir. Yeni ırkçılık söyleminde ötekileştirme, aşağılama ve ayrıştırma biyolojik özellikler üzerinden değil, kültürel farklılıklara dayanmaktadır. Yeni ırkçılık sömürgecilik çağının sona ermesinden sonra, sömürge ve sömürgeci ülkeler arasındaki nüfus hareketlerinin tersine dönmesiyle oluşan yeni siyasal ve sosyal hayatın bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. 11 Eylül olayları da bu düşmanlık ilişkilerinin yeniden üretilmesine ve kültürel ırkçılığın yükselmesine katkı sağlamıştır. Bu yeni ırkçılığın ideolojik arka planı, merkezinde göç karmaşıklığı ve göçmenlik bulunan "ırksız ırkçılıktır". Bu açıdan, yeni ırkçılık da baskın unsur biyolojik özelliklerin farklılığı değil; kültürel özelliklerin farklılığıdır ve göçmenler, mülteciler, yerli olmayanlar, kısaca o ülkenin sahibi olarak kabul edilen hâkim grup dışında kalan, sonradan geldiği düşünülen yabancılar yeni ırkçılığın nesnesidirler (Sumbas,2009:268-269).

2.2. Kültürel ırkçılık ve Ötekiler

Avrupa'nın bugün geldiği noktada, küreselleşme sürecinin ve yoğun göçün etkisiyle "Öteki" olarak tanımlananlar birlikte yaşama kültüründe sorunlar olduğu görülmektedir. Görece homojen bir yaşam pratiğinden heterojen bir düzene geçilmesi ile birlikte Avrupalı'nın Öteki ile iletişime geçmesi siyasal ve sosyal engellerle karşılaşmaktadır. Avrupa örneğindeki gibi kendisini merkeze koyan ve hiyerarşik bir yaklaşım benimseyen toplumlarda, ötekinin önceden kurgulanan ve kuralları belirlenen düzene ayak uydurması

beklenmektedir. Aksi takdirde Öteki'nin güvenlik zaafı yaratan bir tehdide dönüşmesi söz konusu olmaktadır. Bu çerçevede Öteki'nin kendisini ifade etme, yaşam biçimini seçme ve davranış kalıplarını belirleme talepleri, özgürlük ile güvenlik arasındaki bağın ne şekilde tanımlandığına göre karşılık bulmaktadır. 11 Eylül saldırıları ile birlikte güvenlik için özgürlüklerin kurban edildiği yeni bir dönem başlamıştır. Güvenlik odaklı uygulamaların kurbanları göçmenler ve Müslüman Öteki'lerdir. Bir başka deyişle Avrupa'daki Öteki'lerin varlığı, özgürlüklerin kısıtlanmasının meşruiyet kaynağını oluşturmuştur. Bu süreç Avrupa'daki halklar tarafından da destek görmüş ve bu yönde siyaset yapan partiler öne geçmiştir (İnanç & Çetin, 2011:6).

Avrupa'nın aşırı sağ partilerin ötekileştirdikleri göçmenler hakkındaki söylemleri stereotiplere dayanmaktadır. Bunlardan sıkça dile getirilen "ülkede yaşanan sorunlarının tek sorumlusu göçmenler" söylemiyle aşırı sağ nokta vuruşu yapmaktadır. Ekonomik krizle boğuşan Avrupa çareyi yeni göçmenlerin ülkeye girişini yasaklamak veya sınırlamak ve ülkedeki mevcut göçmen sayısını en aza çekebilme yollarını aramaktadır. Aşırı sağ partilerin sıkça dile getirdikleri kalıp yargılardan sıkça dile getirilenler arasında :

1. Göçmenler, ülkede ortaya çıkan ekonomik krizinin sorumlularıdır ;
2. Yabancılar ve göçmenler Avrupalıların işini aldıklarından dolayı Avrupalılarda işsizlik oranı yüksektir ;
3. Göçmenler ülke güvenliği için tehdide dönüşmüşlerdir;
4. Yüksek cinayet ve hırsızlık oranlarıyla göçmenler ülkede istikrarsızlık oluşturmaktadırlar (Yardım, 2014).

Avrupa'da Müslümanların dışlanmaları ve ötekileştirilmeleri seçimlerde politize edilmeleriyle de yakından ilgilidir. Aşırı sağ partiler işsizlik ve ulusal değerleri seçim kampanyalarının ana teması yaparken, çözüm olarak da dışlayıcı ve ırkçı boyutu olan göçmen-karşıtı politikalar üzerinde durmuşlardır. Müslüman göçmenler karşıtı söylemi siyasetlerinin merkezine koyan aşırı sağ partilerin seçimlerdeki başarıları Avrupa'da yükselmekte olan İslam karşıtlığını yansıtmaları açısından anlamlıdır (Kılınc, 2001: 31-32).

Ancak göçmenler ve Müslümanların Avrupa'da politize edilmesi sadece aşırı sağ partilerle sınırlı kalmamaktadır. Bugün merkez partiler de aşırı sağ söylemlerini kullandıkları görülmektedir. Sarkozy'nin cumhurbaşkanlığı seçimlerinde "İslam ve Müslümanlar" konusunu tartışmaya açmıştır. Her ne kadar Müslümanların laikliğe karşı tavrı ve İslam'ın laik bir sistemi onaylayıp onaylamadığı tartışmalarının entelektüel boyutta yapıldığı iddia edilse de amacın sadece Müslümanları *stigmatise* ederek Müslümanlar üzerinden seçim kampanyası yürütmek olduğu uzmanlar tarafından açıklanmıştır. Merkez partilerin bu tutumu aşırı sağ söylemlerinin sıradanlaşmasına işaret etmektedir (Slate, 18 Şubat 2011; Le Figaro, 1 Mart 2011). Bir başka ifadeyle 11 Eylül olayları ile birlikte aşırı sağ partilerin önceden daha dar kitleye hitap eden İslam karşıtı söylemleri toplumun geniş kesiminde etkili olmaya başlamıştır. Bu durum İslam karşıtlığının marjinal olmaktan çıkarak, daha sıradan bir hal almaya başladığını göstermektedir. Özellikle Madrid ve Londra saldırıları ile birlikte Avrupa'da İslam karşıtı algının

güçlendiği görülmektedir. Aşırı sağ partiler, 11 Eylül olaylarının Müslümanlar ve İslam hakkında yarattığı bu olumsuz havayı fırsata çevirmişlerdir. Özellikle Samuel Huntington'ın ortaya attığı *Medeniyetler Çatışması* (1993) tezine çokça atıfta bulunularak İslam'ın, Avrupa ve Hristiyan medeniyetine savaş açtığı iddia edilmiştir. Böylelikle İslam, belli kalıplar içerisinde anlamlandırılmaya çalışılmıştır: İslam; yekpare ve statik, diğer kültürlerin değerlerini paylaşmayan ayrık ve Öteki, irrasyonel, ilkel ve Batı'dan aşağı, saldırgan, şiddet yanlısı, siyasi ve askeri çıkarları artırmak için kullanılan bir ideoloji, Batı eleştirilerine karşı hoşgörüsüz, Müslümanlara karşı dışlamacı ve ayrımcı pratikleri haklılaştıran, Müslüman karşıtı düşmanlığı normal ve doğal hale getiren bir din olarak açıklanmaktadır (Taras, 2013'den aktaran Uzunçayır, 2014:142).

3. Vlaams Belang ve Nefret Söylemi

3.1. Belçika'nın Sosyo-politik Yapısı

1815-1830 yılları arası toprakları Hollanda krallığına bağlı olan Belçika bağımsızlığını 4 Ekim 1830 tarihinde ilan etmiştir. Belçika, üç bölge, üç topluluk, il ve belediyelerden meydana gelen federal bir devlettir (Çelen, 2013:293-294). Ülke, Flamanca'nın resmi dil olduğu Flaman Bölgesi, Fransızca'nın resmi dil olduğu Valon Bölgesi ve her iki dilin de resmi olarak kabul edildiği Başkent Brüksel bölgesi olmak üzere üç özerk bölgeden oluşmaktadır. Ayrıca, Valon bölgesine bağlı olmakla birlikte çeşitli alanlarda özerk bir konuma sahip, Almanca konuşan küçük bir topluluk bulunmaktadır. Resmi diller arasında Almanca da bulunmaktadır (Belçika Raporu, 3). Meşruti krallıkla yönetilen Belçika'da, Federal Hükümet dışında, her üç toplumun kendilerine ait hükümetleri bulunmaktadır. Belçika'nın siyasi arenasını çok renkli ve dinamikdir. Bu canlılık bir partinin frankofon ve nerlandofon versiyonuna bağlıdır. Örneğin yeşiller partisi frankofon versiyonu *Ecolo*'dur, nerlandofon versiyonu ise *Groen*'dir. Belçika'da mevcut siyasi partiler :

	Frankofon	Nerlandofon
Yeşiller	ECOLO	GROEN
Milliyetçi	DN (Démocratie Nationale)	VB (Vlaams Belang)
Komünist-İşçi	PCB (Parti Communiste de Belgique)	PTB (Parti du Travail)
	LCR-SAP	PSL-LSP
Sosyalist	PS (Parti Socialiste)	Sp.a
Hristiyan Demokrat	CDH	CD&V
Otonomist	N-VA	RWF
Federalist	FDG	ProDG
	ProBruxsel	
Neoliberal Popülist	PP (Parti Populaire)	LDD
Liberal	MR(Mouvement Réformateur)	Open VLD

3.2. Vlaams Blok ve Kültürel İrkçılık

Vlaams Nationale Partij (VNP) Karel Dillen tarafından Ekim 1977'de kurulmuş olup, daha sonra *Vlaams Blok* adını almıştır. 70'li yıllarda milliyetçi Flaman partisi *Volksunie*'nin sağcı unsurlardan oluşan *Vlaams Blok* Partisi Fransız politikacı Jean-Marie Le Pen'in *Ulusal Cephe*'sini (Front National) model almıştır. *Vlaams Blok* Flandre bölgesinin en güçlü ve yapılanmasının en sağlam partisi olma özelliğini taşımaktadır. Flandre bölgesinin bağımsızlığının en büyük savunucusudur. Belçika'nın üniter devlet yapısının sona ermesi gerektiğini dile getiren *Vlaams Blok* aşırı milliyetçi ve yabancı düşmanlığı söylemi geliştirmiştir (Govaert, 1992).

Kuruluş dönemindeki partinin ana ilkesi, Avrupalı olmayan göçmen işçileri geldikleri ülkelere tekrar göndermektir. 1992 yılında başkanı Filip Dewinter, göç olayına karşı değişik çözümler sunmaktadır. Yalnız bu çözümler Avrupalı olmayan ve özellikle Müslümanlara yönelik olmuştur. Bu partinin oyları başlangıçta % 2 iken 2004 seçimlerinde % 24 ulaşmıştır. Flandre bölgesinin ikinci partisi, Anvers gibi Flaman şehirlerinde birinci, Brüksel'de ise Flaman partisi olarak ilk sırada yer almaktadır. Bu yükselişin nedeni, bu partinin milliyetçiliğın yanında geliştirdiği islamofobik tutumdur. İslam karşıtı söylemi Flamanların göç sorunu hakkındaki endişelerine paralellik göstermektedir. İslam ve Müslümanlara karşı açık ve net tavrından dolayı *Vlaams Blok*'un islamofobik bir parti olduğu ifade edilmektedir (Ceppeuns, 2001:143).

Başlarda *Vlaams Blok*, İslam'a karşı sadece eleştirilerle yetinirken, 1989'dan itibaren İslam dininin resmen tanınmasını sona erdirmek için kanun teklifinde bulunmuştur. *Vlaams Blok*'a göre "Avrupa, İslam'ın köleliğinden 300 yıl önce kurtulmayı başardığı hâlde, şimdi İslam dinini tanımak saflık ve şuursuzluktur! Bu saflığın altında İslamı, esaslarını ve geçmişini iyi bilmemek yatmaktadır" (Gijssels, 1993:146-147). Daha da ileri gidilerek "öönümüzde iki toplum seçeneği vardır, biri Avrupa toplumu, diğeri Müslüman toplumu" ayrımı yapılmamıştır (Vérités Bruxelloises, 2002:1).

Vlaams Blok partisinin göçmenler ve yabancılar hakkındaki görüşleri çıkarttıkları *Vérités Bruxelloises*'in 2003 yılı sayılarında daha açık ifade edilmiştir. Örneğin "suç göçle bağlantılıdır. Saldırganların ezici çoğunluğu belirlenmiş etnik gruplara aitken kurbanlar ise yerlilerdir" (Vérités Bruxelloises, Aralık 2003:10), "hepimiz hayatımızda hatalar yaptık, fakat bu barbarların (Müslümanların) yaptıkları insanlığa sığmaz. Bu canavarlık onların (Müslümanların) bir özelliğidir" (Vérités Bruxelloises, Ekim 2003:6).

Aslında *Vlaams Blok*'un göçmenler hakkındaki düşünceleri işsizlik ve ekonomik sorunlar üzerine kuruludur : "genç Belçikalılar umutsuz bir şekilde iş aramaya devam ederken Cebelitarık'tan ötesinden gelen gençlere iş konusunda devlet tarafından ayrıcalık tanınmaktadır" (Vérités Bruxelloises, Nisan 2003:11), "yerli Belçikalılara karşı ırkçılık ve ayrımcılık uygulanmaktadır" (Vérités Bruxelloises, Ağustos 2002:6). 1 Ekim 2000 yılında, *Centrum voor Racismebestrijding* ve *La Liga voor Mensenrechten*'nin bu partinin ırkçı tutumlarından dolayı suç duyurusunda bulunmasıyla başlayan sürecin sonunda, *Vlaams Blok* isim değiştirip siyasi hayatını 14 Kasım 2004 tarihinden bu yana *Vlaams Belang* olarak sürdürmektedir.

3.3. Nefret Söylemi ve Müslüman Düşmanlığı

2004 tarihi *Vlaams Belang* için bir dönüm noktası olmuştur. Yerel seçimlerde Flaman Parlementosunda 124 sandalyenin 32'sini, Brüksel Parlementosunda da altısını kazanmıştır. Ancak *Vlaams Belang* 2007'den itibaren her ne kadar toplum tarafından kabul görmüş ise de düşüşe geçtiği görülmektedir. Bu doğrultuda aldığı en ağır yenilgi 2009 seçimlerinde olmuştur: Federal Parlamento'da 11 sandalye kaybetmiştir. Fakat son dönemlerde *Vlaams Belang*'a, diğeri Avrupa ülkelerinde aşırı sağ partilere olduğu gibi, ciddi bir ilgi söz konusudur. *Vlaams Belang*'ın başarısındaki etkenler diğeri Avrupa aşırı sağ partilerinininkinden farklı mıdır? Yoksa başarının kaynağı aynı mıdır?

Aşırı sağ partilerin söylemleri üzerine Swyngedouw ve İvaldi'nin yaptığı bir araştırmada Fransa *Ulusal Cephe* örneğinde olduğu gibi *Vlaams Belang*'ın da etnik ve kültürel köklerinden dolayı halkların ve toplumların farklı olduklarını savunan bir etnosantrik görüşü benimsediği vurgulanmıştır. Bu partilere göre inançlarından dolayı göçmenler sosyal tehdit unsuru oluşturmakta ve ülkenin zenginliklerini kurutarak milli gerilemenin sebebi olmaktadır. *Ulusal Cephe* ve *Vlaams Belang*, her ne kadar demokrasiye bağımlılıklarını vurgulasalar da uygulamada demokrasi karşıtı etnosantrik, otoriter ve eşitsizliklerin temelini oluşturduğu bir ideolojiye sahip oldukları görüşü ağır basmaktadır (Swyngedouw et İvaldi, 2001:1). Dün olduğu gibi bugün de *Vlaams Belang*'ın hedefinde bir zamanlar göçmen olan ve bugün hala göçmen olarak görülmeye devam edilen Faslılar ve Türkler, yani Müslümanlar bulunmaktadır. Bunların Batı değerlerine ters düşen değerlere sahip olduklarından dolayı Batı toplumuna uyumlarının ve asimilasyonlarının imkansız oldukları öne sürülmektedir (Pauwels, 2011: 224).

Vlaams Belang İslam'la yakından ilgilenmiştir. İslam'ın tanınmasına karşı çıkarken *Vlaams Belang* "İslam, Hristiyanlık, Yahudilik ve Hinduizm gibi bir din değildir, Hukuk, kültür ve medeniyet açısından gerici bir din", "kadınları kölelik statüsünde tutan, barbar bir yapıya sahip ve fanatik, cahil mensupları olan gerici bir din" olduğunu savunmaktadır (Vérités Bruxelloises, Eylül 2002:7, 10; Mart 2003:18; Haziran 2003:12). *Vlaams Belang* İslam dinini özgürlüğün ve ilerlemenin önünde bir engel olarak görmektedir. Müslümanlar hakkında "ölümden sonra bile bizimle, yani Hristiyan, Yahudi, Hindu, Budist, agnostik ve ateistlerle, yaşamaları mümkün değil. Onlarla bizim aramızda engel olarak dinleri var" görüşünün benimsendiği görülmektedir (Vérités Bruxelloises, Mayıs 2004:14).

Filip Dewinter'in İsrail'in *Haaretz* gazetesinde yayınlanan görüşleri Müslümanları dışlayıcı ve Müslüman düşmanlığını körükleyici mahiyettedir. Haberde yer verilen Dewinter'in görüşlerine göre "İslam sadece Avrupa'nın bir numaralı düşmanı değil, aynı zamanda özgür dünya için bir tehdittir. Avrupa topraklarında 25-30 milyon Müslüman vardır ve gittikçe bir tehdiite dönüşmektedir. Bu gerçek bir Truva atıdır" (Haaretz, Ağustos 2005). Ayrıca bu parti Müslümanların çokkültürlülük politikalarını reddederek topluma uyum sağlayamadıkları ve özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra Avrupa değerlerinin geleceği için bir tehdit oluşturdukları görüşünü de dile getirmektedir (Vural, 2005).

3.4. Vlaams Belang ve Müslüman Görünürlüğü

Alves'e (2004) göre Vlaams Belang, *Vérités Bruxelloises*'in hemen hemen her sayısında Müslümanlara yönelik nefret dili kullanarak İslam ve Müslümanları şiddet, hırsızlık ve terör saldırıları ile ilişkilendirmektedir. Dolayısıyla dergide yer alan bulmacalar da nefret söyleminin birer yansıması olmaktadır. Alves için « İslamlaşmaya maruz kalmış semt ve ülke: Schaerbeek ve Belçika¹ » ; « Belçika devletinin maaş bağladığı İslam bakanları: Ulema » ; « En saçma olma özelliği taşıyan din : İslam » gibi örnekler Belçika'da Müslüman varlığı ve görünürlüğü üzerine odaklanıldığını göstermektedir.

İslami semboller de *Vlaams Belang*'ın nefret söyleminden nasibini almıştır. Bunların başında camiler gelmektedir. *SOS Cami* hattı kuran *Vlaams Belang* Belçika'da 383 caminin bulunduğunu ve bunlardan 109'unun tanınmak için başvurduğunu, tanınmaları halinde de imamlarının maaşlarının devlet tarafından verilecek olmasını kabul edilemez olduğunu ifade etmektedir. Camileri, kin ve nefretin pekiştiği mekanlar olarak tanımlayan (Alves, 2004:52-53) *Vlaams Belang* bütün camilerin kapatılmasını ve sadece bir caminin Brüksel dışında faaliyet göstermesini önermiştir (Vérités Bruxelloises, Şubat 2003:11).

Görünürlük söz konusu olunca Ramazan ve Kurban bayramları da önemli yer tutmaktadır. Ramazan orucu ve özellikle Kurban bayramı için ortaya atılan sloganlar “katliam”, barbarlık”, “kabul edilemez pratikler” ve “tarif edilemez çileler” şeklindedir (Vérités Bruxelloises, Şubat 2003:11). Müslümanların kendilerine ait bir mezarlık talepleri ve ölümlerini kendi dinlerinin emirleri doğrultusunda defnetme istekleri de *Vlaams Belang* için kabul edilemez mahiyettedir (Vérités Bruxelloises, Ocak 2004:17).

Hedef tahtasına başörtüsü de oturtulmaktadır. *Vlaams Belang*'a göre “başörtüsüne karşı çıkmak Batı medeniyetinin hayatta kalabilmesi için verilen mücadelenin adıdır. İslam'ın gündelik hayatımıza daha fazla yayılmasını önlemek için aşılmasını gereken sınırlar koymak gerekmektedir. Başörtüsü bunlardan sadece bir tanesidir” (Vérités Bruxelloises, Ocak 2004:17).

3.5. “Ya Uyum Sağla, Ya Terket !”

Müslümanların Belçika toplumuna uyumları tartışmasında *Vlaams Belang* tavrını açıkça ortaya koymuştur. Bu konudaki görüşünü “ya uyum sağlayın ya da geri dönün, ülkeyi terk edin” sloganıyla ortaya koymaktadır. *Vlaams Belang*'a göre Belçika toplumunu ve değerlerini sürekli dışladıklarından dolayı Müslümanların Belçika toplumuna uyum sağlamaları imkânsızdır (Vérités Bruxelloises, Ocak 2004:17). Dahası *Vlaams Belang* Belçika'da ikamet izni almak veya Belçika vatandaşlığına geçmek isteyenlere Şeriat'a uzak duracaklarına dair bir sözleşme imzalatma fikrini ortaya atmıştır. Bu tutumun nedenini ise milli kimliğin korunması adına olduğu açıklanmıştır (Le Soir, 6 Haziran 2015).

20 Mart 2015 tarihinde *Vlaams Belang* Müslümanlara karşı “Oost West “ (Doğu-Batı, Evinde olmak) başlıklı yeni bir kampanya düzenlemiştir. Bu kampanya kendilerini evinde hissetmeyen veya Şeriat'ın uygulamaya konulmasını

isteyenler için Belçika'yı terk edip İslam topraklarına yerleşmelerini teşvik etmektedir. Ayrıca kampanya yarışma şeklinde yapılmaktadır : “*arzu edilen İslam ülkesine 10 uçak bileti kazanma imkânı vardır*” (Vlaamsbelang.org). Bu kampanya Müslümanları anavatanlarına dönmeleri için bir teşvik anlamını taşıdığı ifade edilmektedir.

2016 yılında dördüncüsü düzenlenen Brüksel Müslüman Fuarı da *Vlaams Belang*'ın gündemini meşgul etmektedir. *Vlaams Belang*, sempatanlarına fuarın açılışını protesto etmeye çağırıştır. *Vlaams Belang* için *Müslüman olmayanlara karşı kin ve nefret kusan fundamentalist Müslümanların burada boy göstermeleri kabul edilemez*” (Dreuz.İnfo, 11 Haziran 2016). *Vlaams Belang*'ın İslam ve Müslümanlar hakkındaki görüşleri kısaca özetlenebilir:

1. Müslümanlar ilereyemez ve yeni durumlara ayak uyduramazlar : “*Bir takım Müslümanlar Batı toplumuna uyum sağlayamamaktadırlar. Bunun nedeni ise Batı kültürünü küçümseyerek reddetmeleri. Uyum sağlamayı reddetmeleri toplumda marjinalleşmeye mahkum olduklarının göstergesidir*” (Vérités Bruxelloises, Nisan 2012:4-5).
2. İslam şiddet dinidir ve terör yanlısıdır: *Le Figaro* gazetesinin haberi *Vérités Bruxelloises*'da yer almıştır: “*Yakalanan ve milyonlarca Euro değerinde olan uyuşturucu ve silahların silah ve uyuşturucu ticareti yapan islamcı hareketlerin maddi gelirini sağlamaktadır. Aynı zamanda terörü besleyen de bu kara para. İslamcı terör sadece uçakta veya metroda patlayan bir bomba değildir*” (Vérités Bruxelloises, Ağustos 2012:14-15).
3. İslam işgal edici ve fetih ruhunu taşımaktadır : “*İki farklı kültürün birarada yaşaması için birinin diğeri üzerine tehakküm kurması gerekmektedir. Geçmişte Fransız Cezayir örneğinde olduğu gibi*” (Vérités Bruxelloises, Aralık 2010:16-17). “*Bize karşı medeniyet-etnik bir temizlik ve kültürel bir soykırım uygulanırken kimliğimizin güvende olduğunu kim iddia edebilir ?*” (Vérités Bruxelloises, Ağustos 2012:10-11).
4. İslam, Batı değerlerinin aşağısındadır: “*Avrupa'da İslami prensiplere yer yoktur. Çok geç kalmadan islamcı bombayı etkisiz hale getirmemiz lazım. Açık konuşalım: İslam özgürlüğümüze elimizden alabilir*”.
5. “*İslam'da din-devlet ayrımı yoktur. İslam'a karşı müsamahakâr olmaya devam edersek, Şeriat yerleşir ve uygulanır*” (Vérités Bruxelloises, Aralık 2010:11-13).

3.6. Anti-İslamlaşma Girişimleri

Bu parti ayrıca Müslümanlar arasında Avrupa'yı islamlaştırmak isteyen fundamentalistlerin bulunduğunu ısrarla vurgulamaktadır. *Vlaams Belang* başkanı Dewinter Anvers'in Yahudi seçmenini ikna etmek için “*Müslümanların hedefinde ilk sırada yer alan Yahudilerin yeşil totalitarizme karşı Vlaams Belang'a oy vermeleri gerektiğini*” savunmuştur (Pauwels, 2011: 224). Avrupa'nın islamlaştığı iddiası *Vlaams Belang* tarafından her fırsatta dile getirilmektedir. Bu konuda da Avrupa'nın diğer ırkçı ve faşist parti ve kuruluşlarıyla tereddütsüz işbirliğine gittiği görülmektedir. 17 Ocak 2008 tarihinde Filip Dewinter

¹Brüksel'de Schaerbeek semti ile birlikte Mollenbeek semti de Müslüman nüfusun en yüksek olduğu bölgelerdir.

öncülüğünde Avrupa'nın diğer aşırı sağ oluşumlarını da kapsayan "Stedentegen islamisering" (Şehirlerin İslamlaşmasına Hayır) adlı Avrupa boyutlu bir organizasyon gerçekleştirilmiş ve bir de dernek kurulmuştur (Crespo, 2010:4). Kurulan bu dernek aracılığı ile uluslararası siyasi parti ve organizasyonlarla birlikte hareket edilerek, "Avrupa'nın İslamlaşmasının önüne geçilmesi" kararı alınmıştır. Ayrıca, "Büyükşehirlerdeki islamlaşma ve cami yapımına dur" propagandası ile, Müslümanların ve müesseseler olarak da camilerin şehirlerde düzeni bozduğu ve görüntü kirliliğine yol açtığını iddia eden *Vlaams Belang*, bu amaçla, Hollanda, Almanya ve Avusturya'daki ırkçı partilerle işbirliğini devam ettirmektedir (Akyüz, 2012:23). İslam ve Müslümanlara karşı *Vlaams Belang*'ın Avrupa'nın diğer partileri ile işbirliği yaptığının diğer bir örneği 9 Ekim 2010 tarihinde İsviçre aşırı sağ parti UDC'nin lideri Oskar Freysinger'in Filip Dewinter'in davetlisi olarak Flaman Parlamento'sunda "İslam bir tehdit midir?" başlıklı konferans vermesi olmuştur (Résistances.be, 11 Ekim 2010). Aynı şekilde 16 Eylül 2015 tarihinde Marine Le Pen *Vlaams Belang*'ın onur misafiri olarak Flaman parlamentosunda göç üzerine bir konuşma yapmıştır. Neden *Ulusal Cephe* partisi ve Le Pen sorusuna "göç dalgasına karşı durmak için Avrupalı partnerlerimizle çalışmak istiyoruz" cevabı verilmiştir (MediaPresse, 16 Eylül 2015).

Sakallı erkekler, burkalı (peçeli) kadınlar, helal marketler ve kasaplar ve islami kitap evlerinin varlığından yola çıkan *Vlaams Belang* Belçika'nın bazı semtlerinin tamamen islamlaştığını ve Brüksel'in de Avrupa'nın İslam başkenti olduğu tespitinde bulunarak Brüksel'de *İslam'ı İzleme Merkezi* kurulmasını istemiştir. *Brüksel İslam'ı İzleme Merkezi'nin* amacı federal polis, millî istihbarat, maliye ve dış işleri bakanlığının temsilcileri ve "İslamoglar" (İslam uzmanları)'ın radikalleşmenin önüne geçmek için birlikte çalışmaktır *Vlaams Belang*'a göre siyasilerin "yumuşak" tavırları sayesinde Avrupa toplumunun değerleri hedef alınmış ve dışarıdan ithal edilen İslam gibi bir din tarafından kadın-erkek eşitliği, din-devlet ayrımı ve ifade özgürlüğü tartışılır hale gelmiştir (Sessler).

Belçika'nın birçok semtinin ve şehrinin islamlaşması ve Müslümanların sayısının artmasını Filip Dewinter gazetesine verdiği demeçte ilginç bir tepkiyle ortaya koymuştur : "ileri zamanlarda *Vlaams Belang*'ın seçimleri kazanmasının imkânı yok. Çok gerçekçiyim. Potansiyel seçmen sayımız yıldan yıla azalmakta. Son 10 yılda Anvers'de yarısını Faslıların oluşturduğu "yeni Belçikalıların" sayısı iki katına çıkmıştır. Eğer şimdi olduğu gibi her yıl yabancı kökenlilerin sayısı her yıl %1,5 artarsa, 20 yıl içerisinde Anvers şehrinde yerliden çok yabancı kökenliler olacak. İkiyüzlülük yapmayacağım, her ne kadar partimizde yabancılar bulunsada seçim listelerimizde "Ali"lere yer yok. Ancak Flaman olmak isteyen her yabancıya desteklerimiz sonsuzdur" (Gazet Van Antwerpen, 9 Ekim 2006).

Öte yandan toplumsal eğilime paralel olarak, *Vlaams Belang*'ın temsil ettiği söylemlerden etkilenen kamu görevlilerinin sayısı da giderek arttığının altı çizilmektedir. Bu görevliler, hizmet vermiş oldukları kurumlarda göçmen ve yabancılarla (çoğunlukla Müslümanlarla) ilgili olarak kimi zaman önyargılı davranıp, göçmenlerin işlemlerini tamamen kendi inisiyatiflerini kullanarak zorlaştırabilmektedirler (Akyüz, 2012:23).

3.7. Kadınların İslamlaşmasına Karşı Kampanya

Vlaams Belang'ın İslam'a karşı tutumu Müslüman kadına ilgisi de beraberinde getirmiştir. Müslüman kadın özgürlüklerinin kısıtlandığı ve dayatılan kılık kıyafetlerinden dolayı şiddete onay veren bir dinin kurbanı oldukları ifade edilmektedir. Güzellik yarışmasında Belçika kraliçesi seçilen *Vlaams Belang* milletvekili Anke Van Dermeersch'in 19 Eylül 2013'de öncülüğünü yaptığı "Vrouwen Tegen Islamisering-VTI" kadınların islamlaşmasına karşı "Özgürlük mü? İslam mı ?" başlıklı kampanya için Dewinter'in kızı An-Sofie Dewinter yarı bikini yarı burkalı resim çekmiştir. Dewinter'in kızının ardından, Anke Van Dermeersch de bacaklarını gösterecek şekilde mini etekle poz vererek kampanyaya damgasını vurmuştur. Van Dermeersch bu konuda : "Bu sefer kendim model olmayı tercih ettim ve bacaklarımı kullandım. Bu eylem sadece İslam ülkelerinde değil, kendi sokaklarımızda da kadınların eteklerinin uzunluğu-kısalığına göre ne tür cezalara maruz kaldıklarına dikkat çekmek içindir. Kadınların başörtüsü takmaları için ne kadar baskı ve şiddete maruz kaldıklarını unutmayalım. Anvers'de Şeriat'ı istemiyoruz" (Standaard, 26 Eylül 2013). "Özgürlük mü, İslam mı?" başlıklı afişte Van Dermeersch'n siyah mini etek giyinmiş bacakları arkadan görüntülenmiştir. Etek boyları "Şeriatı uygun" olan topuktan "Recim" olan kalçaya kadar sıralanmıştır. Bir başka afişte Anke Van Demeersch'in bu sefer yere uzanmış bacaklarını görülmektedir. Burada da aynı şekilde milletvekilinin bacaklarında, bir önceki afişte olduğu gibi, bir ölçek bulunmaktadır.

4. Sonuç

Son yirmi yıldır Avrupa siyaset sahnesine aşırı sağ partilerin yükselişi damga vurmaktadır. Her seçimlerde oylarını yükselten aşırı sağ partiler 2014 Avrupa Parlamento seçimlerinde büyük zafer elde etmişlerdir. Avrupa seçmeninin aşırı sağ söyleme destek vermesini nasıl açıklamak gerekir? Siyaset bilimcisi Anton Pelinka'nın da ifade ettiği gibi bütün aşırı sağ partilerin bulunduğu noktada İslam ve çokkültürlülüğün eleştirisi bulunmaktadır (Le Monde, 26 Mayıs 2012). Avrupa siyaset sahnesinin yeni aktörleri olan aşırı sağ partiler Avrupa'da İslam'ın yerinin olmadığı görüşünü açık ifade ederken çokkültürlülüğü de reddetmektedirler. Biyolojik ırkçılıktan ziyade kültürel ırkçılığın üzerine odaklanan aşırı sağ partiler Müslümanları yabancılaştırmakta, ötekileştirmekte ve dışlamaktadırlar.

Vlaams Belang, Belçika'nın aşırı milliyetçi partilerin en büyüğüdür ve seçimlerde en başarıları olanıdır. Diğer aşırı sağ partiler çizgisinde ilerleyen *Vlaams Belang* üç prensibi savunmaktadır: Flandre bölgesinin bağımsızlığı, çokkültürlülüğün reddi ve Batı'nın geleneksel değerlerini korunması.

Belçika'nın konjonktürel şartlarına göre söylem geliştirmiş olduğu görülen *Vlaams Belang* başlarda ırkların üstünlüğünden bahsederken daha sonra kültür boyutlu bir ırçılık söylemi geliştirmiştir. Ancak ister yazılı ister sözlü bildirilerinde olsun *Vlaams Belang* ırkçılıkla mücadele yasalarına takılmamak için kelimeleri itina ile seçmektedir. Ancak her ne kadar dikkatli olunmaya çalışılsa da kelimelerin ötesinde yabancılarla, Müslümanlara, göçmenlere ve mültecilere yönelik hoşgörüsüzlük ve düşmanlık rahatlıkla okunabilmektedir. Müslümanlara karşı kullandığı nefret dili önyargı ve stereotiplere dayanan

Vlaams Belang'ın söylemi ve faaliyetlerinin toplumun önemli kesimi tarafından benimsenmesi Belçika'da birlikte yaşama atmosferini derinden yaralamaktadır. Ancak hem Belçika hem de diğer Avrupa ülkeleri için daha da düşündürücü olan aşırı sağ partilerin söyleminin medya olduğu kadar merkez partileri tarafından da dile getirilmesidir. Avrupa ülkelerinin ileriki dönemlerde aşırı sağ söylemleri ne kadar benimsemeye devam edeceği veya bu söylemlerden ne kadar uzaklaşacağını zaman gösterecektir.

Kaynakça

- Akyüz, M. (2012). Flaman Bloku ve Flaman Menfaati Bağlamında Belçika'da Aşırı Sağ, *Perspektif*, 22-23.
- Alves, B. (2004). *Racisme et Islamophobie dans les publications francophones du Vlaams Blok a Bruxelles*, Mémoire sous la direction de Anne Morelli, ULB, Bruxelles.
- Bernasconi, R. (2007). *İrki Kim İcat Etti ?*, İstanbul:Metis.
- Brouwez, C. Les solutions miracles de l'extreme droite. Erişim Tarihi (24.01.2018), <http://www.centreavec.be/site/Les-solutions-miracles-de-l-extreme-droite>
- Carter, E. (2005). *The Extreme Right in Western Europe: Success or Failure? (L'extrême droite en Europe occidentale: réussite ou échec ?*, Manchester: Manchester University Press.
- Ceuppens, B. (2001). Le Vlaams Blok et le Flamand naturel, *Critique Internationale*, 10: 143-160.
- Chrysochoou, X. (2004). *Cultural Diversity: Its Social Psychology*, Oxford: Blackwell Publishing.
- Crespo, M.U. (2010). "Droite et Extreme Droite en Europe", *Documents d'Etude de la Formation Léon Lesoil*, 1-7.
- Çelen, M. (2013). Belçika'da Yerel Yönetimler, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B Dergisi*, 35(2):293-326.
- D'Atoe, L. (2014). *Extreme droite: L'éternel retour*, CEPAG.
- Gijssels, H. (1993). *Le Vlaams Blok*, Bruxelles, Lun Pire.
- Gendt, P. (2015). "Le Racisme en 2015: L'extrême droite "New Look", vecteur des nouveaux racismes", *Analyses & Etudes Questions Sociales, Sireas*, 1-12.
- Goveart, S (1992). Le Vlaams Blok et ses dissidences, *Revue Hebdomadaire du CRİSB*, 20(1365) : 1-42.
- Hainsworth, P. (2000). *The Politics of the Extreme Right*, London, Biddles.
- İnanç, Z. ve Çetin, S. (2011). *Avrupa'nın Kendine Dönen Silahı : Dışlayıcılık ve Ayrımcılık*, SDE Analiz.
- Jamin, J. (2015). Racisme, İslam et Langage Codé. *Nouvelles Figures du Racisme et de l'Antiracisme, Politique*, 34-39.
- Keneş, H. (2014). Yeni İrkçi Söylemlerin Eklemliliği ve Medyanın İşlevi, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69(2):407-433.
- Kılıç, S. "Belçika'da Devlet Yapısı ve Siyasi Sistem". (Erişim Tarihi 20.01.2018), <http://www.serdarkilic.be/documents/ho9f8f8c87-Support.pdf?PHPSESSID=18c4d7fcbaf938111b2fd48e20483396>
- Kılınç, R. (2006). İslam ve Avrupa Entegrasyonu, *Liberal Düşünce*, 11(43):137-148.
- Miles, R. (1994). "Explaining Racism in Contemporary Europe", *Racism, Modernity and Identity: on the Western Front*, Rattansi, A & Westwood, S (eds), Cambridge, 189-221.
- Pauwels, T. (2011). "Le Vlaams Belang", Pascal Delwit, Jean-Benoit Pilet, Emilie van Haute (Eds), *Les partis politiques en Belgique*, Bruxelles, Éditions de l'Université de Bruxelles, 219-235.
- Sayın, E. ve Candan, H. (2016). Küresel İrkçılığın Yükselişi, *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4:35-46.
- Sessler, P. "Vlaams Belang: Plan Bruxellois d'Action Contre la Radicalisation". (Erişim Tarihi 15.01.2018), <http://www.sessler.be/vlaams-belang-plan-bruxellois-d-action-contre-la-radicalisation/#.V10eHWMfVmB>
- Somersan, S. (2004). *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve İrk*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Somersan, S. (2012). "İrkların Olmadığı Bir Dünyada İrkçılık", *Ayrımcılık, Çok Boyutlu Yaklaşımlar*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 99-212.
- Sumbas, A. (2009). Batı Avrupa'da Yükselen Yeni-İrkçilik Üzerine Bir Deneme, *Alternatif Politika*, 1(2):260-281.
- Strommen, Y. (2011). A propos d'Utoya et de la banalisation de l'extreme, *Recherches Internationales*, 92:95-104.
- Swyngedouw, M. ve Ivaldi, G. (2001), The Extreme Right Utopia in Belgium and France: The Ideology of the Flemish Vlaams Blok and the French National Front, *West European Politics*, 24, 3: 1-22.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, *Belçika Raporu*. (Erişim Tarihi 02.01.2018), https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/Belcika_Raporu.pdf
- Uzunçayır, C. (2014). Göçmen Karşıtlığından İslamofobiye Avrupa Aşırı Sağı, *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 2(2):131-147.
- Vlaams Belang resmi sitesi, Oost, West ? Thuis best. (Erişim Tarihi 13.01.2018) <http://www.vlaamsbelang.org/nieuws/11014>
- Vural, H. (2005). *Avrupa'da Radikal Sağın Yükselişi*, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Wieviorka, M. (1994). Racism in Europe: Unity and Diversity, *Racism, Modernity and Identity: on the*

Western Front, Rattansi, A & Westwood, S (eds),
Cambridge, 173-188.

Wilson, R. & Hainsworth, P. (2012). *Les Partis d'extreme droite et leur discours en Europe: Un défi de notre temps*, ENAR & Open Society Foundations.

Yardımlı, M (2014). "Avrupa'nın İflas Eden Çokkültürlülüğünden Aşırı Sağın Yükselişine", *Akademik Perspektif*. (Erişim Tarihi 09.01.2018) <http://akademikperspektif.com/2014/06/23/avrupanin-iflas-eden-cokkulturlulugunden-asiri-sagin-yukselisine/>

Yılmaz, F & Kutlay, M (2011). *Avrupa'yı Bekleyen Tehlike: Aşırı Sağın Yükselişi*, SETA.

Yazılı Medya

Dreuz.İnfo, 11 Haziran 2016.

Gazet Van Antwerpen, 9 Ekim 2006.

Le Figaro, 1 Mart 2011.

Le Monde, 26 Mayıs 2012.

Le Soir, 6 Haziran 2015.

MediaPresse, 16 Eylül 2015.

Résistances.be, 11 Ekim 2010.

Slate, 18 Şubat 2011.

Standaard, 26 Eylül 2013.

Vérités Bruxelloises, Şubat 2003:11.

Vérités Bruxelloises, Ocak 2004:17.

Vérités Bruxelloises, Aralık 2010:11-13.

Vérités Bruxelloises, Nisan 2012:4-5.

Vérités Bruxelloises, Ağustos 2012:10-11.

Vérités Bruxelloises, Ağustos 2012:14-15.